



บทความวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF IDDHIPADHAMMA TO PROMOTE THE
LEADERSHIP OF EXECUTIVES OF ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
DONSALEAP SUBDISTRICT AT HUAIKRACHAO DISTRICT
IN KANCHANABURI PROVINCE

พระใบฎีกาชาลิต อภิบุญโญ (ลาวิตา)^{1*}Phrabaidika Chavalit Aphipukho (Lavita)^{1*},

*Corresponding Author E-mail: Fom21034@gmail.com

Received April 28, 2026; Revised July 20, 2026; Accepted August 4, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 390 คน ใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

¹ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Kanchanaburi Sriphaiboon Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University



2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยในทุกด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ ทักษะในการกระตุ้นนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) และ 3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจตรงกัน อีกทั้ง ควรส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรม พร้อมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ มองปัญหาอย่างรอบด้าน และมีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน เพื่อให้สามารถพัฒนาองค์กร และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักอิทธิบาทธรรม; การส่งเสริมภาวะผู้นำ; ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

Research Article aimed to: 1. examine the leadership level of administrators of Don Salaeb Subdistrict Administrative Organization, Huai Krachao District, Kanchanaburi Province; 2. investigate the relationship between the Iddhipāda Dhamma principles and the leadership of the administrators; and 3. propose guidelines for applying the Iddhipāda Dhamma principles to enhance the leadership of administrators in the Don Salaeb Subdistrict Administrative Organization. A mixed-methods research design was employed. The quantitative phase collected data from 390 respondents using a five-point rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.977. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative phase involved in-depth interviews with 12 key informants (monks and laypersons), and the data were analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that: 1. the overall leadership level of the administrators was at a high level ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55). When considered by dimension, Chanda (aspiration) had the highest mean score, followed by Viriya (effort), Citta (concentration), and Vīmaṃsā (investigation), with all dimensions rated



at a high level. 2. The relationship between the Iddhipāda Dhamma principles and administrators' leadership was positively correlated at the 0.01 level of statistical significance. All leadership dimensions including transformational vision, translating ideas into practice, skills in promoting innovation, and creativity showed a significant positive relationship at a moderate level ($R = .894^{**}$). and 3. The proposed guidelines for applying the Iddhipāda Dhamma principles indicated that administrators should possess a clear vision and establish development directions that align with community needs. They should be capable of translating policies into concrete actions and communicating them effectively to ensure shared understanding among personnel. Furthermore, administrators should foster a learning-oriented environment, encourage innovation, demonstrate creativity, analyze problems comprehensively, and maintain flexibility in management in order to improve organizational performance and effectively respond to the needs of the public.

Keywords: Iddhipāda Principles; Leadership Enhancement; Executives of Subdistrict Administrative Organizations

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในหลายด้าน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมทั้งความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการตัดสินใจ การบริหารทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำที่เหมาะสม (Rainey, H. G., Fernandez, S., & Malatesta, D. 2021) อาจทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ การประสานงานไม่ต่อเนื่อง และการพัฒนาท้องถิ่นไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ แรงจูงใจ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริม



ภาวะผู้นำให้มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การบริหารงานที่โปร่งใส มีประสิทธิผล และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพการณ์ปัจจุบันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ยังมีข้อจำกัดด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เช่น การขาดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ การบริหารงานที่ยังไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีความเหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม

แนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาทธรรม 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสำเร็จของบุคคลผ่านความพอใจในงาน ความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่ และการใช้ปัญญาไตร่ตรอง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561) หลักธรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ในด้านแนวคิด และทฤษฎี ภาวะผู้นำเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์การ โดยมีแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ และการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร (Northouse, 2018) รวมถึงแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ที่มุ่งเน้นคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อผู้นำ (Yukl, 2020) ซึ่งสามารถบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำที่มีทั้งประสิทธิภาพ และคุณธรรม

จากความเป็นมา ปัญหา และแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดคำถาม และวัตถุประสงค์การวิจัยที่ชัดเจนต่อไป



วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 14,879 คน (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ใน ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 14,879 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1967) คำนวณได้ 390 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม รวมจำนวน 12 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ 2 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ 4 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.2 การวิจัยเชิง คุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัย ดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บโดย ขอนหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายอำเภอพนมทวน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 ชุด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดยขอนหนังสือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิง ปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบลตอนแสบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วน ตำบลตอนแสบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์



5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา วางโครงสร้างของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำพูดหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแยกไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าจะทิ้งคำ หรือข้อความใดออกไป คำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.36	0.65	ปานกลาง
2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ	3.36	0.65	ปานกลาง
3. ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม	3.36	0.65	ปานกลาง
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.36	0.65	ปานกลาง
ภาพรวม	3.39	0.53	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความรัก พอใจในสิ่งที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ทำ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) รองลงมา ด้านวิริยะ ความพากเพียร และความขยันอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) ถัดมา ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้น ๆ อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) และด้านด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้น ๆ อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี



ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม				
	ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ โดยภาพรวม	1. ด้านวิสัยทัศน์การ เปลี่ยนแปลง	2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่ การปฏิบัติ	3. ด้านทักษะในการกระตุ้น การสร้างนวัตกรรม	4. ด้านความคิดสร้างสรรค์
ตัวแปรอิสระ					
หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	.804**	.894**	.857**	.894**	.894**
1. ด้านฉันทะ	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**
2. ด้านวิริยะ	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**
3. ด้านจิตตะ	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**
4. ด้านวิมังสา	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$)

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา พบว่า ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมีความสามารถมองเห็นภาพอนาคตของชุมชน และกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการประชาชน วิสัยทัศน์ชัดเจนช่วยให้การบริหารงานมีทิศทางมั่นคง และเป็นพื้นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ



ผู้บริหารแปลงแนวคิดและนโยบายให้เป็นแผนงานรูปธรรม สื่อสารเป้าหมายให้ทีมงานเข้าใจชัดเจน การถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพทำให้โครงการพัฒนาดำเนินการได้จริง และบรรลุเป้าหมาย ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อการเรียนรู้ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร การกระตุ้นนวัตกรรมช่วยให้องค์กรแก้ไขปัญหาได้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาวิธีการทำงาน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารมองปัญหาในมุมใหม่ และหาทางแก้ไขแปลกใหม่ มีความยืดหยุ่นในการคิด ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้การบริหารงานน่าสนใจ และสร้างกิจกรรมหลากหลายตอบสนองประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรกับการปฏิบัติหน้าที่ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกนกนุช นิยพันธ์ (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ควรประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม ดังนี้ ด้านฉันทะ ความพอใจ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความยินดีและเต็มใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความขยันขันแข็ง ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ ส่งเสริมให้บุคลากรใส่ใจในการทำงาน และด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยบูรณาการกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า หลักอิทธิบาทธรรม และภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ



อำเภอห้วยกระเจา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.804^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรกับการปฏิบัติหน้าที่ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระธีรวัตร จรณธมโม (คะนิงทรัพย์) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ อบต. อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัญหา และอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่ามีปัญหา และอุปสรรค คือ การทำงานในบางครั้งผู้บังคับบัญชาจะไม่ฟังข้อเสนอของบุคลากร บุคลากรขาดการพัฒนา บุคลากรควรเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้ง บุคลากรบางส่วนไม่ค่อยใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล ดังนั้น จึงทำให้การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ภายในองค์กรไม่เป็นไป ตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 4 ด้านประกอบด้วย 1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การทำงาน 3. ด้านทักษะ กระตุ้นการสร้างนวัตกรรม 4. ด้านความคิดดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนฤมล เพ็ญสิริวรรณ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยภายในองค์กร ประกอบไปด้วยโครงสร้างองค์กร ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มาตรฐานในการทำงาน ด้วยการปรับมาตรฐานใน การทำงานให้เหมาะสม ความรับผิดชอบ ด้วยการกำหนดความรับผิดชอบให้ชัดเจนตามนโยบาย และ เป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก และความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร ด้านปัจจัยภายนอกองค์กร ประกอบไปด้วยนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยการเข้าถึงนวัตกรรมและ เทคโนโลยี ด้วยการปลูกฝังให้บุคลากรสร้างประสบการณ์ที่ดีที่สุด



องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักอิทธิบาทธรรม

1. ด้นทะ ความพอใจ มีความรักและพอใจในงานที่ทำ ตั้งใจจริงในการรับใช้ประชาชน กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. วิริยะ ความเพียร มุ่งมั่น อดทน ขยันอย่างต่อเนื่อง ไม่ท้อถอยเมื่อเผชิญอุปสรรค ทำให้โครงการพัฒนาสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน

3. จิตตะ ความตั้งใจ มีสมาธิและความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ ใส่ใจรายละเอียด และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

4. วิมังสา ปัญญาพิจารณา ใช้ปัญญาไตร่ตรองเหตุและผล วิเคราะห์สถานการณ์รอบด้าน หาแนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

2. การบริหารงานแบบมุ่งเน้นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ

1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มองเห็นภาพอนาคตของชุมชน กำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสร้างทิศทางการบริหารงานที่มั่นคง



2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ แปลงแนวคิดและนโยบายให้เป็นแผนงานรูปธรรม สื่อสารเป้าหมายให้บุคลากรเข้าใจชัดเจน ทำให้การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมาย

3. ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร ช่วยให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาวิธีการทำงานมีประสิทธิภาพ

4. ด้านความคิดสร้างสรรค์ มองปัญหาในมุมใหม่ คิดค้นแนวทางแก้ไขที่แปลกใหม่ มีความยืดหยุ่นในการคิด สร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรมีความพอใจ รักในหน้าที่ และมีความสนใจในการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานขององค์กร อันจะเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและความผูกพันต่อองค์กร

2. ควรกำหนดนโยบายพัฒนาความเพียรพยายามตามหลักวิริยะธรรมาภิบาลส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรม การสัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ควรส่งเสริมนโยบายด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะธรรมาภิบาลส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นให้ผู้บริหารมีความตั้งใจ เอาใจใส่ และมีจิตแน่วแน่ต่อการปฏิบัติงาน โดยเน้นการบริหารงานอย่างมีสมาธิ รอบคอบ และให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดโปรแกรมฝึกอบรมภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเรียนรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีขององค์กร

2. ควรพัฒนาระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างช่องทางการสื่อสารกับประชาชนให้หลากหลาย จัดตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อติดตามงานขององค์กร



3. ควรพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับความต้องการชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการใช้หลักอิทธิบาทธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้หรือไม่

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติงานขององค์กรภาคเอกชน ที่มีผลการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากร เช่น ในสำนักงานองค์กร หรือหน่วยงานอื่น ที่มีลักษณะการปฏิบัติงานคล้ายคลึงกัน โดยมีหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

- กนกนุช นิยนันท์. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีรวัต จรณธมโม (คะนิงทรัพย์). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 1 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com



- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). *รายงานการพัฒนาระบบราชการ*
ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.
- Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). New York:
Sage Publications.
- Rainey, H. G., Fernandez, S., & Malatesta, D. (2021). *Understanding and*
managing public organizations (6th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York:
Harper and Row.
- Yukl, G. A. (2020). *Leadership in organizations* (9th ed.). New York: Pearson
Education.